7.5.2025
Dnro Tulli/2025/01024-1

Hallintovaliokunta

Lausuntopyyntönne 30.4.2025

VNS 2/2025 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026 – 2029

Lausuntopyyntönne 30.4.2025, jonka teemana on sisäinen turvallisuus, johdosta Tulli lausuu seuraavaa.

Valtioneuvoston kehyspäätös vuosille 2026 – 2029

Valtioneuvoston kehyspäätös vuosille 2026 – 2029 on esitetty alla.

Tullin toimintamenot (tuhatta euroa)	TA 2025	JTS 2026	JTS 2027	JTS 2028	JTS 2029
Talousarvio 2025	201 743				
Edellinen kehyspäätös		186 404	184 595	184 595	184 595
PTR-yhteistyö, koiratoiminta		500	500	500	500
Virve2-käyttöönotto ja koulutus		1 081	1 054	1 054	1 054
Toimintamenosäästö (lisätoimet 2024)		-1 469	-1 314	-1 314	-1 314
Kehyspäätös 04/2025		186 516	184 835	184 835	184 835

Valtioneuvoston kehyspäätös vuodelle 2026 sisältää muutoksina edelliseen kehyspäätökseen 0,5 miljoonaa euroa PTR-yhteistyöhön ja koiratoimintaan, 1,081 miljoonaa euroa Virve2-laitteiden käyttöönottoon ja koulutukseen sekä vuosi sitten 2024 keväällä päätetyn toimintamenosäästön (lisätoimet 2024) 1,469 miljoonaa euroa.

Vuosien 2025 ja 2026 välinen toimintamenomäärärahojen lasku on 15,2 miljoonaa euroa. Reilun puolet siitä selittää tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistuksen vuoden 2025 määrärahojen 8,7 miljoonaa euroa poistuminen, mutta siitä huolimatta lasku on merkittävä. Hallitusohjelmaan 2023 ja lisätoimiin 2024 sisältyvät Tullin säästövelvoitteet ovat yhteensä noin 5 miljoonaa euroa ensi vuonna ja noin 6,1 miljoonaa euroa vuodesta 2027 eteenpäin. Luvuissa ei vielä näy keväällä 2025 valtioneuvoston kehysriihessä sovittu valtionhallinnon tuottavuussäästö 130 miljoonaa euroa, josta Tullille kohdistuu oma osuutensa – jos arvio valtiovarainministeriön hallinnonalan noin 10 – 15 % osuudesta osuu kohdalleen, Tullin osuus lisäsäästöistä hallinnonalan virastojen toimintamenomäärärahojen suhteessa laskettuna olisi noin 2,3 – 3,5 miljoonaa euroa vuonna 2026 ja siitä eteenpäin, jolloin Tullin säästövelvoite yhteensä olisi noin 8,4 – 9,6 miljoonaa euroa vuodessa, mikä on noin 4,2 – 4,8 % vuoden 2025 toimintamenomäärärahoista.

Tulli määrärahaehdotukset kehyspäätökseen 2026 – 2029 eivät menestyneet. Ennen kaikkea Tulli valmisteli yhdessä Senaatti Kiinteistöjen kanssa toimitilahankkeet Tullilaboratorion ja Tornion Tullin toimitilojen uudisrakennushankkeiksi tarkoituksen ollessa, että niiden Tullille aiheuttamia merkittäviä lisämenoja, jotka muodostuvat kertaluontoisista investoinneista vuosina 2026 ja 2027 ja toimitilojen valmistumisen jälkeen pysyvistä vuotuisista toimitilamenojen kasvusta noin vuodesta 2028 eteenpäin,

vastaavat määrärahat olisi osoitettu Tullille kevään 2025 kehyspäätöksessä. Senaatti Kiinteistöillä oli ilmoituksensa mukaisesti varattuna investointivaltuus kumpaankin hankkeeseen. Tullille oli muodostunut käsitys talvella 2025, että nämä hankkeet olisivat olleet mahdollisia mutta niin ei käynytkään Tullille vielä osin tuntemattomista syistä. Tullilaboratorion tilahanke oli suunniteltu Vantaan Jokiniemeen Säteilyturvakeskuksen tilojen yhteyteen, mistä olisi synergiahyötyjä kummallekin viranomaiselle. Tornion Tullin tilahankkeeseen olisi koottu nyt useassa toimipisteessä olevat Tullin toiminnot Torniossa ja myös Poliisin toimintoja yhteen ja uudet tilat olisivat olleet toiminnallisesti erittäin hyvin sijoittuneita Haaparannasta Tornioon tulevan tien saapuvalla puolella. Tulli koettaa vielä vaikuttaa näiden tilahankkeiden etenemiseen loppukevään ja kesän 2025 aikana, sillä jos hankkeet nyt raukeavat, se tarkoittaa palaamista takaisin nollapisteeseen kummassakin jo pitkään, ainakin kymmenkunta vuotta, valmistelussa olleessa tilahankkeessa. Etenkin Tullilaboratorion tilahankkeen kertaluonteiset ja vuosittaiset jatkuvat kustannukset ovat niin suuria, että Tullin on käytännössä mahdotonta sitoutua tilahankkeisiin ilman niihin tulevaa rahoitusta niiden osuessa samoihin vuosiin säästövelvoitteiden kanssa.

Tulli nosti kehysehdotuksessaan esille myös päättymässä olevan tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistuksen, joka on siirtymässä hankevaiheesta ylläpitovaiheeseen osin tänä vuonna ja pääosin ensi vuonna. Tulli sai aikanaan hankkeeseen yhteensä 130 miljoonan tilausvaltuuden useammassa vaiheessa ja määrärahoista noin 120 miljoonaa euroa on osoitettu Tullille vuoteen 2025 mennessä Tullin tarkoituksen ollessa hakea loput tänä vuonna lisätalousarviossa ja ensi vuonna varsinaisessa talousarviossa. Hankerahoituksen päättyessä alkavan ylläpitokauden aikainen rahoitus on kuitenkin ratkaisematta – on selvää, että noin 130 miljoonan euron kokonaisuudistuksen aiheuttamat pysyvät vuotuiset ylläpitomenot ovat suuremmat kuin käytöstä poistuvien tietojärjestelmien aikana olleet, arviot ovat vaihdelleet noin 6,7 miljoonan ja 8,2 miljoonan euron välillä vuodessa, mutta tämä rahoitus on vielä ratkaisematta.

On lisäksi huomattava, että Tullille on tulossa uusia lakisääteisiä tehtäviä, jotka Tullin on hoidettava, mutta niihin ei ole tiedossa joko lisämenot kokonaan kattavaa rahoitusta tai rahoitusta ollenkaan. Tulli otti hoitaakseen hiilirajamekanismin kansallisen viranomaisen tehtävät, joista Tullille myönnettiin osittainen rahoitus mutta ei arvioitua tarvittavaa määrää ja hiilirajamekanismi aiheuttaa lisätehtäviä myös tulliviranomaisroolissa. Myös muiden EU-lähtöisten lakisääteisten uusien tehtävien rahoitus on ollut vastatuulessa – eFTI-asetuksen vaatimat tehtävät ja metsäkatoasetuksen toimeenpano esimerkkeinä.

Yhteenvetona, Tullille tiedossa olevat säästövelvoitteet ovat merkittävää kokoluokkaa jo ilman tiedossa olevia ja vailla rahoitusta olevia lisätehtäviä ja lisämenojakin. Tulli hakee parhaillaan keinoja, joilla vuodesta 2026 realisoituvat miljoonaluokan säästöt kyettäisiin kattamaan ilman tuntuvia vaikutuksia Tullin operatiiviseen toimintaan. On kuitenkin selvää, että lainkaan ilman vaikutuksia toimintakykyyn niin mittavia säästöjä ei kyetä tekemään.

Tullin näkökulmasta on erikoista, että muille sisäisen turvallisuuden viranomaisille pyritään turvaamaan heidän tarvitsemansa voimavarat, mutta Tulli vaikuttaa unohtuvan tästä tarkastelusta toistuvasti, mitä havainnollistaa, että Tullia ei mainittu sisäisen turvallisuuden viranomaisena valtioneuvoston kehysriihen jälkeen julkaistuissa materiaaleissa muiden rinnalla. Näin siitä huolimatta, että Tulli on uudessa strategiassaan nimenomaan korostanut turvallisuusviranomaisrooliaan ja pyrkii suuntaamaan voimavarojaan jatkossa sen mukaisesti. Tulli on muiden PTR-viranomaisten rinnalla vielä hallitusohjelmassa, jossa todetaan, että Poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen PTR-yhteistyötä kehitetään edelleen sekä huolehditaan niiden toimintaedellytyksistä ja toimivaltuuksista ja tämän suuntaiset toimet on tehty muiden turvallisuusviranomaisten mutta ei Tullin kohdalla. Muille turvallisuusviranomaisille on kohdennettu merkittäviä lisäresursseja toimintakykynsä kehittämiseen ja ylläpitämiseen mutta Tullin määrärahat ovat vähenemässä merkittävästi jo ensi vuonna.

Säästöt lisäresursoinnin sijaan ovat johtaneet ja tulevat edelleen johtamaan siihen, että muista turvallisuusviranomaisista poiketen Tullin toimintakyky tulee heikkenemään tulevina vuosina entisestään.